

Szókratész védőbeszéde

[1]

Az évad végéhez közeledve, a JESZ 4. bemutatója előtt beszélgettem az alkotókkal, akik sűrű időszakon vannak túl. Laboda Kornélnak (a darab író-rendező-dramaturgja) ez a 6. bemutatója az évadban, első sorban íróként dolgozott a Katona József Színházban. Cseh Dani az előző évad végén kilépett a Bóbita Bábszínház társulatából és sokfelé dolgozott az országban.

RÉ: Dani, mesélj kicsit, hogy telt ez az évad, milyen munkáid voltak?

CD: A Bóbitában megtartottam egy szerepet (*Torzonborz és a rabló*), vendégként felléptem a zalaegerszegi és a miskolci bábszínházban is, de főként a KL Színháznak dolgoztam, ami összefonódik a Magamura Alkotóműhellyel. Alakult egy kis társulat, melynek célja, hogy elszakadjon a '70-es évek bábszínházi világától, amit jól ismerünk a *Sűsű a sárkány* és a *Mazsola és Tádé* mesékből. Próbáljuk a magyar színházi világban újrapozicionálni a bábművészetet. Mondhatjuk, hogy utazócirkusz lettem. Van önálló, felnőtteknek szóló előadásom, és játszom gyerekeknek szóló előadásokat is. Következő évadtól Veszprémbe szerződök, a Kabóca Bábszínházhoz, ahol Markó Róbert lett az igazgató, így folytatódik az együttműködésünk. Ott projekteken dolgozunk, így 1 hónapot ott leszek, utána egy hónapot Pécsen.

RÉ: A JESZ közönsége jól ismer, számtalan darabban láthatott már az egyetemi éveid alatt, az utóbbi években pedig a Medvevár és Az arab éjszaka című előadásokban. Honnan jött a monodráma ötlete?

CD: Tóth András keresett meg 2023. tavaszán, és megkínált a lehetőséggel, hogy adjam elő Szókratész védőbeszédét. Nagy örömmel fogadtam a felkérést, főként mert teljesen szabad kezet adott. Július felközepén felhívtam Laboda Kornélt, aki elvállalta a darab rendezését.

RÉ: Miért Kornélhoz fordultál, honnan az ismeretség?

CD: Kamaszkorunk óta ismerjük egymást, éveken át jártunk együtt versmondó táborokba Kápolnásnyékre, a Magyar Versmondásért Alapítvány szervezésében. 2011 környékén, mikor a JESZ a Zsolnayba költözött, több rendező szakos hallgató dolgozott itt Marosvásárhelyről: Balogh Attila, Vargyas Márta, Kányádi Szilárd. Ha jól emlékszem, akkor is én hívtam Kornélt, aki szintén végzős volt rendező szakon, a Színművészeti Egyetemen, és éppen Brecht-ből írta a szakdolgozatát.

LK: Valóban, Brecht korai műveiben vizsgáltam az egyén és a közösség viszonyát, köztük volt az *1. és a 1. f.* is. Így párhuzamosan rendeztem ezt a darabot a JESZ-ben, miközben írtam a diplomamunkám.

RÉ: Ez a téma a most készülő darabban is dominál.

LK: Abszolút! A Szókratész védőbeszéde elég sok ablakot megnyit, de amikor Danival elkezdtünk róla beszélgetni, hamar kiderült, hogy mindkettőnknek ugyanazok a dolgok foglalkoztatnak leginkább a szövegben. Először is abban egyeztünk meg, hogy nem egy az egyben hangozik majd el (mint ahogy Haumann Péter előadásából ismerhetjük), hanem szeretnénk valami teátrálisabb, atmoszférikusabb, számunkra izgalmasabb előadást. Dramaturg szakmai ártalom, hogy ezután elkezdtem más Platón szövegeket is olvasni, eléggé beleástam magam az életműbe. A láthatatlan munka - vagyis az olvasás elég sokáig tartott. Ezután már egy szélesebb merítésből dolgoztunk, Danival együtt olvastunk szövegeket, beszélgettünk, közösen gondolkodtunk. Kezdett kikristályosodni egy struktúra, egy gondolatmenet, ami alapján megírtam a szövegkönyvet. Az volt a cél, hogy ne veretes, hanem abszolút mai, mondható szöveg legyen. Itt már bekapcsolódott a munkába Jankó Matyi, akinek volt egy elég határozott vizuális koncepciója, ami mindkettőnknek nagyon tetszett. A látványdramaturgia is alakított a szövegen, ez határozza meg a darab főbb fordulópontjait. Meghatározó lesz a zene is, mely Gerlei Dávid munkája. Vele korábban még nem dolgoztunk, de úgy tűnik, hogy nagyon jól tudunk együttműködni. Itt meg kell említenem, hogy a stáb része Kurta Niké is, de hogy milyen módon, az maradjon meglepetés.

CD: Ez a munkamódszer otthonos volt számomra, a KL Színházban is hasonlóképpen dolgoztunk. A hosszú előmunkálatot rövid, intenzív próbaidőszak követte, gyakorlatilag 2 hét, hiszen addigra készen volt minden. Egy hagyományos próbaidőszakban a próbák során kezd kibontakozni és összeállni a darab.

RE: Azt mondtátok, hogy ugyanazok a gondolatok ragadtak meg benneteket Paltón olvasása közben. Melyek ezek?

CD: Elsősorban a halálhoz való viszony. Egyfelől általában az ember halálhoz való viszonya, másrészt Szókratésznél a közösséggel való kivetettség, hiszen őt halálraítélték. Ő még a saját halála árán is az igazságot keresi, így a másik felől kérdés az igazsághoz való viszony. Szókratész nem hajlandó belemenni a társadalmi/emberi játszmákba, nem érdekli a mellébeszélés, csupán egyetlen dolog: ő szinte vagy-e magaddal.

LK: Platón Szókratész alakjában megteremtette az európai kultúra egyik mítoszáét. Ő lett a heroikus értelmiségi alaptípusa, aki a közösségért a közösséggel is szembeszáll. Nagyszabású figura, ugyanakkor van benne valami irritáló is. Mi nem egy szobrot szeretnénk állítani, ami előtt leborulunk, a kép ennél sokkal érdekesebb és árnyaltabb.

CD: Platón olvasása közben lehet olyan érzésünk, hogy a szerző magát is kritikával illeti Szókratész alakjával kapcsolatban. A *Gorgiász* c. művében az egyik szereplő azt mondja Szókratészről, hogy csak látszólag kérdezzet, valójában úgy csúri-csavarja a dolgokat, hogy a végén mindig neki lesz igaza. „Beszéljess inkább magaddal!” - valóban, nehéz olyan emberrel vitatkozni, akinek mindenben igaza van... Azzal a kritikával is illetik, hogy a filozófia kamaszoknak való, nem „felnőtt” dolog. Szókratész figurája olyan, mint egy elvarázsolt, 3 diplomás professzor, aki nem tud a boltban tejet venni. Képtelen a racionális hétköznapi életbe beilleszkedni, hogy valóban a társadalom része legyen.

LK: Ebben nagyon erősen megjelenik az európai gondolkodás, melyben jellegzetesen szembenáll az elméleti és a gyakorlati élet. Ha megnézzük a hindu vagy buddhista tanokat, azt látjuk, hogy nagyon sok ponton fedi a görög filozófiát - hisz a nagy kultúrák hasonló kérdéskörökkel foglalkoztak. Ezek mentén azonban eltérő következtetésekre jutottak. A nyugati kultúra erősen individualista.

CD: Teljesen más a keleti ember cselekvéshez való viszonya. A buddhisták a középutat hirdetik, Szókratész viszont elmegy a falig. Egy porban ülő, gondolkodó és kolduló figura keleten nagy tiszteletnek örvend, a társadalom eltartja, Szókratészt viszont az athéni közösség nem tartotta meg.

RE: Hogyan tudsz kapcsolódni ehhez a figurához, mi adja a kapaszkodókat?

CD: Túl a gondolati vonalvezetésen, stílusán, dramaturgiailag próbáltuk sokkal színházibbá tenni a történetet. A színházat alapvetően a helyzetek működtetik, és mivel ez esetben egyedül állok a színpadon, láthatóan a közönség lesz a partnerem. Nem lesz olyan értelemben interaktív előadás, hogy meg kell szólalniuk a nézőknek, nem kapnak feladatokat, de az első pillanatban leomlik a negyedik fal, végig velük kommunikálok. Így ők is jobban bevonódnak a történetbe, és egy idő után elveszítjük a fonalat: azt sem lehet tudni, hol vagyunk, kik vagyunk, élünk-e még egyáltalán? A kérdésedre válaszolva, ez esetben nincs szükség különösebb karakterformálásra, maga a mesélés, a helyzetek alakítják ki az általam megjelenített Szókratész figuráját, és a döntések, melyeket meghoz.

Az interjút készítette: Radnai Éva

Fotó: Kurta Niké

Pécs, 2024. 04. 04.

Forrás webcím:https://jesz.pte.hu/szokratesz_vedobeszede_2

Hivatkozások

[1] https://jesz.pte.hu/sites/jesz.pte.hu/files/styles/large/public/cdani.szokratesz.nike_.kep_.jpg?itok=4ngwur8f